

7-14314
(640.261)

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30824082-610 271
Konu : İzmir Milletvekili
Erdal AKSÜNGER'in
Yazılı Soru Önergesi.

....../.../2013

25 Ocak 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 24.12.2012 tarihli ve A.01.0.KKB.0.10-99590 sayılı yazınız.

İzmir Milletvekili Erdal AKSÜNGER'in Bakanlığımıza yönelttiği TBMM 7/14314 Esas numaralı yazılı soru önergesine ilişkin cevabımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Erdoğan BAYRAKTAR
Bakan

EK :
-Cevap Yazısı (4 Sayfa)

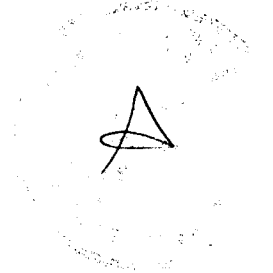
İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN ERDAL AKSÜNGER'İN
TBMM 7/14314 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVAPLAR

SORULAR :

2007 ve 2008 yıllarında İzmir Gaziemir ilçesinde kurşun üretimi yapan bir fabrikanın bahçesinde nükleer atıkların gömülü olduğu tespit edilmiş ve akabinde fabrika arazisi içerisinde ayrı ayrı 200 ton ve 180 ton tehlikeli atığın depolandığı ortaya çıkmıştır. Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun 8 Eylül 2008 yılında fabrika alanının karantinaya alınması gerektiği yönünde bir rapor yayımlamıştır. Ayrıca, fabrika arazisi içerisinde gömülü olan radyoaktif atığı miktarı belirlenmemiştir. Fabrika arazisinde bulunan radyoaktif atıkların “Europium 152” adı verilen bir malzemeden oluşmuş olabileceği Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna bağlı CNAM tarafından rapor edilmiştir. “Europium 152” maddesinin ancak, nükleer santrallerdeki nükleer çubuklardan bulaşabileceği ve bu malzemenin Türkiye’ye girişinin yasak olduğu bilinmektedir. Temizleme maliyetleri bahane gösterilerek, atıklar temizlenmemiştir. Fabrika arazisinin el altından TOKİ’ye satılacağı yönünde iddialarda bulunmaktadır.

Buna göre:

- 1-İzmir Gaziemir’de bulunan kurşun fabrikası denetimleri hangi kurum tarafından, ne zaman yapılmış ve yapılan denetleme sonucunda ne gibi bulgular elde edilmiştir? Bu bilgiler kamuoyu ile doğru paylaşılmış mıdır?
- 2-Fabrika arazisinde gömülü olduğu iddia edilen radyoaktif atıkların miktarı ve gömülü oldukları alan ne kadardır?
- 3-Bakanlığınız tarafından, radyo aktif atıkların olduğu tespit edilen fabrika ve arazisi ile ilgili hangi işlemler yapılmıştır? Fabrika arazisinin temizlenmesi için konuyla ilgili bir bütçe ayrılmış mıdır?
- 4-Türkiye’ye girişi yasak olan, özellikle nükleer reaktörlerde kullanılmış, yani yanmış nükleer yakıt elemanlarında bulunan “Europium 152” Türkiye’ye nasıl ve nereden gelmiştir? “Europium 152” maddesi kalıntıları fabrika arazisinde bulunan atıklara nasıl bulaşmıştır? Bu atıklar ile ilgili gerek Cumhuriyet Savcılıklarına gerekse Milli İstihbarat Teşkilatına olayın araştırılması için gerekli başvurular yapılmış mıdır? Yapılmamışsa nedeni nedir?
- 5-Yüzeyin altına gömülü radyoaktif malzemenin, yer altı suları ile sağa sola taşınabilme ihtimali var mıdır? Var ise gerekli çalışmalar yapılarak bölgedeki mevcut tüm radyoaktivitenin oradan kaldırılarak, nispeten daha güvenli bir bölgeye taşınması için herhangi bir işlem yapılacak mıdır?
- 6-İmalat alanının bulunduğu bölgede yüzeye göre, yüzeyin 1-2 metre altında daha yüksek miktarda radyoaktivite tespit edilmiştir. Bu ölçü halk sağlığına zararlı mıdır? Bölgenin boşaltılması, bölge yakınlarında oturanların tahliyesi gerekli midir?
- 7-Söz konusu işletmede kaç kişi çalışmaktadır? Bu kişiler sağlık taramasından geçirilmişler midir? Sonuçları nelerdir?
- 8-Sözü geçen fabrika arazisinin TOKİ tarafından satın alınması söz konusu mudur? TOKİ bu arazi ile ilgili herhangi bir araştırma yapmış mıdır? Eğer böyle bir işlem gerçekleştirilecek ise TOKİ araziyi hangi amaçlı kullanacaktır?

CEVAPLAR :

Önergede belirtilen hususlara ilişkin İzmir Valiliğinden alınan bilgiler çerçevesinde cevap verilmiştir.

Atık akümülatörden kurşun geri kazanımı yapan Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. firmasına ait kurşun döküm fabrikası 1940'da işletmeye açılmış, 2010 yılında faaliyetine son verilmiştir.

İşletmenin;

- (mülga) İzmir İli Merkez Hükümet Tabipliği tarafından verilen 16.07.1969 tarihli Gayri Sıhhi Müesseseler Açılma Raporu,
- (mülga) Sanayi Bakanlığı Sanayi Dairesi Reisliği tarafından verilen 20.03.1970 tarih ve 10503 sicil numaralı "Sanayi Sicil Vesikası",
- (mülga) Çalışma Bakanlığı İzmir Bölge Çalışma Müdürlüğü tarafından verilen 07.07.1977 tarihli ve 1480 sayılı "İşletme Belgesi",
- (mülga) Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından ÇED Yönetmeliği kapsamında verilen 19/10/2005 tarihli "Kapsam dışı" görüşü,
- İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından verilen 05.03.2007 tarihli İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı,
- (mülga) Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından verilen 16.03.2007 tarihli ve APAKY-35-001 lisans numaralı "Geri Kazanım Tesisi Lisansı"

bulunmaktadır.

Üretim süreci, tesise kabul edilen kurşun hammaddesinin potalarda ergitilmesi ve bir takım kimyasal işlemlere tabi tutularak rafine kurşun eldesinden oluşmakta olup kurşun hammaddesi, tesisin asıl faaliyet konusu olan atık akümülatörün yanı sıra, hurda metal olarak tabir edilen kurşun atıklarından da elde edilmektedir. Bu işlem sürecinde oluşan atıklardan biri kurşun cürufu atığı olup, bu atık Çevre Kanunu ve bu kanun uyarınca yayımlanan yönetmelikler gereğince "tehlikeli atık" niteliğindedir.

İzmir Valiliğince yapılan incelemeler sonucu tehlikeli atıklarını Kanun ve Yönetmelikler kapsamında yayımlanan usul ve esaslara aykırı olarak bertaraf ettiği tespit edilen Aslan Avcı Döküm San. Ve Tic. A.Ş. hakkında 12.04.2007 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nun 181 inci maddesi (çevreyi kasten kirletmek) gereğince İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuş; Şirkete 13.03.2008 tarihinde de 321.000 Türk Lirası idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezasına karşı İzmir 3 üncü Ağır Ceza Mahkemesinde İzmir Valiliği aleyhine açılan dava Danıştay 6 ncı Dairesi Başkanlığının 03.11.2009 tarihli kararı ile İzmir Valiliği lehine sonuçlanmıştır. Türk Ceza Kanunu gereğince yapılan suç duyurusu doğrultusunda İzmir 3 üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava ise sürmektedir.

Sözkonusu atıkların tehlikeli atık niteliğinde olması nedeniyle ilgili Yönetmelik hükümleri gereği tehlikeli atık bertaraf tesislerinde bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülük kapsamında "tehlikeli atık" bertaraf tesisine atıkların kabulü sırasında sözkonusu atıklarda radyasyon tespiti yapılmış olduğu ilgili kurum olan TAEK tarafından İzmir Valiliğine 17.06.2008 tarihinde bildirilmiş; bu yazıda "firmanın atık sahasında radyoaktivite bulaşmış malzemeler tespit edildiği, bu malzemelerin ayıklanarak Kurumun Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Atık İşleme Tesisine gönderilmesi için Kurumun uzmanları tarafından çalışma yapılacağı, çalışmalarla ilgili halk sağlığı ve güvenliği ve çevre açısından hiçbir tehlikenin sözkonusu olmadığı" bildirilmiştir.

TAEK tarafından İzmir Valiliğine gönderilen 08.09.2008 tarihli yazıda ise "işletmede yapılan çalışmalar sonucu geçici depolama sahasında, yeni cüruf sahasında ve fırınlar bölgesinde bulunan radyoaktif madde bulaşmış malzemelerin ayıklandığı, Radyoaktif Maddelerin Güvenli Taşınması

Yönetmeliğine uygun olarak Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğüne gönderildiği, ancak fabrika yerleşkesinin üst kısmında bulunan kapalı istif alanında (90m. X 90m. X 12 m.) çok fazla radyoaktif madde bulaşmış malzeme bulunduğundan kapalı istif sahasının hiçbir şekilde kullanılmamasının, bu alanla TAEK mevzuatı dışında hiçbir tasarrufta bulunulmamasının çevre ve insan sağlığı açısından büyük önem arz ettiği” ifade edilmiştir. Konuyla ilgili mülga Çevre ve Orman İl Müdürlüğünün 17.09.2008 tarihli yazısı ile İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı’na, Gaziemir Kaymakamlığına (Sağlık Grup Başkanlığı ve Belediye Başkanlığı) ve Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş.’ne bilgi verilmiş, aynı yazı TAEK’e de gönderilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun “İlkeler” başlıklı 3 ncü maddesi (j) bendinde yer alan “...2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu kapsamındaki konular TAEK tarafından yürütülür.” hükmü ve bu kanun uyarınca çıkarılan “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” te “radyoaktif atıklar” yönetmelik kapsamı dışında yer aldığından bu tespitten itibaren bahse konu atıklar Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı (TAEK) tarafından kontrol edilmeye başlanmış, TAEK talimatları doğrultusunda iş ve işlemler gerçekleştirilmiştir.

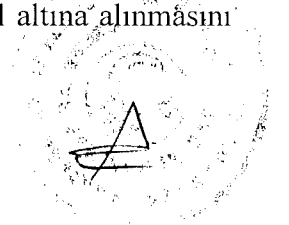
TAEK tarafından İzmir Valiliğine gönderilen 03.11.2010 tarihli yazıda, “12-15.10.2010 tarihlerinde tesiste tekrar inceleme yapıldığı, radyoaktif kaynağının Europium 152 olduğu, sözkonusu firmada insan ve çevre sağlığını tehdit edebilecek, nereden geldiği belirlenemeyen ve sürekliliğini koruyan bir radyoaktif kirlenmenin olduğu, bu nedenle kendi Kurumları ile (mülga) Çevre ve Orman Bakanlığı’nın görüşü alınmadan firmaya ait tesis sahalarının ve saha üzerindeki yapıların hiçbir suretle başka bir gerçek ya da tüzel kişiye kiralanmaması, satılmaması ve devredilmemesi gerektiği” bildirilmiştir.

Bu husus İzmir Valiliğinin 12.11.2010 tarihli yazısı ile (mülga) Çevre ve Orman Bakanlığı ile TAEK’e bilgi olmak üzere İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığına, İZSU Genel Müdürlüğüne, İl Emniyet Müdürlüğüne, İl Afet Acil Durum Müdürlüğüne, Gaziemir Kaymakamlığına (İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Gaziemir Belediye Başkanlığı), Gaziemir Tapu Sicil Müdürlüğüne, Gaziemir Vergi Dairesi Müdürlüğüne ve Gaziemir Kadastro Şefliğine; 11.11.2010 tarihli yazımızla da Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne bildirilmiştir.

TAEK uzmanlarınca Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. firmasının tedarikçilerinde de radyasyon ölçüm ve kontrolleri yapılmış, yapılan ölçüm ve kontrollerde herhangi bir radyoaktif bulaşma tespit edilmemiştir.

Bu süreçte, Aslan Avcı Döküm San. Ve Tic. A.Ş. ne ait bahse konu tesiste denetim ve yerinde inceleme çalışmaları yapan, halihazırda bir tanesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı personeli olan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personeli 5 (beş) kişide İstanbul İlinde yer alan Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi’nde radyasyon taraması yaptırılmış; yapılan testlerde (kromozom aberasyon analizleri) hiçbir personelde biyolojik doz tespit edilmemiştir. Diğer yandan fabrikada istihdam edilen personele ve çevre sakinlerine de Sağlık İl Müdürlüğü tarafından sağlık taraması yapılmış, olumsuz herhangi bir etkiye rastlanmamıştır.

Konunun 03.12.2012 tarihinde basında yer alması ile “Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmeliğinin 5 inci maddesi (19) başlığı “Valiliklerin Görev ve Sorumlulukları” (a) bendi uyarınca İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinatörlüğünde Vali Yardımcısı Başkanlığında bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Aynı başlığın 19-n) bendi “Tehlikenin meydana gelmesine neden olan nükleer ve radyolojik madde ve kaynaklar ile sahihsiz atıkların, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı ekipleri tarafından kontrol altına alınmasını sağlar.” hükmü uyarınca çalışmalar TAEK kontrolünde sürdürülmektedir.

Bu kapsamda TAEK talimatları doğrultusunda;

-Yapılan ölçümler neticesinde ölçülen radyasyon değerinin bahse konu tesis sınırları dışında doğal düzeyde olduğunun belirlenmesi üzerine tesis içine yetkisiz kişilerin erişimini engellemek üzere öncelikle saha güvenliği sağlanmıştır. Tesisin tamamı, tesise yetkisiz kişilerin girişini önlemek amacıyla İzmir Valiliği bünyesinde oluşturulan çalışma grubunun kontrolünde Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. tarafından tel çit ile çevrilmiş ve güvenlik noktaları oluşturulmuştur.

-TAEK tarafından 11 Aralık 2012 tarihinde adı geçen fabrika sahasının girişine bir radyasyon ölçüm istasyonu kurulmuştur. Otomatik olarak yapılan ölçüm sonuçları TAEK Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezine anlık olarak iletilmekte ve kurumun web sitesinde (www.taek.gov.tr) yayınlanmaktadır. Değerler İzmir Valiliği tarafından sürekli takip edilmekte olup İzmir ilinin ortalaması altında yer almaktadır.

-Diğer yandan, radyoaktivitenin tesis içerisinde de doğal seviyelere çekilebilmesi için radyoaktivite tespit edilen bölgelerin üzerinin ilgili yasal mevzuat çerçevesinde Valiliğimiz bünyesinde oluşturulan çalışma grubunun kontrolünde Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. tarafından (TAEK talimatı doğrultusunda) 10.200 (onbinikiyüz) ton toprakla örtülmesi sağlanmış; ilgili Kurum tarafından yapılan ölçümler sonucunda yüzey radyasyon doz seviyelerinin doğal düzeyde (15-20 µR/saat) olduğu tespit edilmiş ve tüm bu çalışmalar 29.12.2012 tarihinde tamamlanmıştır.

-TAEK'in talimatları doğrultusunda alanda bulunan atık miktarını tespit etmek üzere jeofizik etüt yapılması, yer altı suyu etkilerinin saptanabilmesi için gözlem sondaj kuyuları açılması çalışmalarına da başlanmış, etüt çalışmalarının maliyetinin Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. tarafından karşılanması hususu firmaya yazılı olarak bildirilmiştir.

-Gaziemir Kaymakamlığı (Tapu Sicil Müdürlüğü) tarafından Şirkete ait olan ve tel örgü içine alınan tüm araziye "Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görüşü alınmadan hiçbir suretle başka bir gerçek ya da tüzel kişiye kiralanmaması, satılmaması veya devredilmemesi" hususunda şerh konulmuştur.

-Bundan sonraki iş ve işlemlere TAEK'in yazıları doğrultusunda gerekli işlemlerin yerine getirilmesi ve TAEK'in talimatlarının uygulanması sağlanacaktır.

Ayrıca, soru önergesine konu alanla ilgili Toplu Konut İdaresi Başkanlığı uhdesinde herhangi bir devir çalışması bulunmamaktadır.

